

Charakteristika předmětu DĚJEPIS

1. Obsahové, časové a organizační vymezení předmětu

Předmět DĚJEPIS představuje v rámci vzdělání na čtyřletých gymnáziích a na vyšším stupni víceletých gymnázií součást vzdělávací oblasti ČLOVĚK A SPOLEČNOST. Předmět je vyučován v I.–III. ročníku gymnázia (resp. v kvintě až septimě). O hodinové dotaci tohoto předmětu informuje tabulka ŠVP.

Ve výuce DEJ si žáci osvojují informace o dějinách lidstva od nejstarších dob vzniku člověka (pravěku) až po nejnovější dějiny světové i české. Vyučovací předmět DEJ realizuje vzdělávací obor Dějepis RVP G. Realizují se v něm rovněž tematické okruhy průřezových témat RVP G, a to zvláště Mediální výchova, Multikulturní výchova a Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (viz tabulka). Tematický plán je rozpracován do podrobného rozpisu (viz přehledy ŠVP G).

V předmětu DEJ jsou žáci vedeni k tomu, aby rozuměli vybraným dějinným událostem a zvrátům, přemýšleli o nich, získávali schopnost diskutovat o nich a formulovat vlastní názory na jejich příčiny, průběh a důsledky, a to v projevech ústních i písemných. Dále mají odlišovat různá dobová sdělení o téže události, uvědomovat si objektivnost – subjektivnost sdělení, záměrnou manipulaci s dobovými prameny a nutnost historického nadhledu a odstupu. Jsou vedeni k analýze a kritice. To vše je vede k přesnějšímu chápání skutečnosti i přesahů dějinných událostí do dnešních dnů.

Cílem výchovně-vzdělávacího procesu ve vyučovacím předmětu DEJ je v návaznosti na RVP G vybavit žáka klíčovými kompetencemi, a tím ho připravit k celoživotnímu učení, profesnímu, občanskému i osobnímu uplatnění. Prohloubení teoretických znalostí povede k lepší orientaci v politických, národnostních, náboženských aj. problémech současného světa a pochopení jejich historických kořenů a dějinných souvislostí. Jednotlivá témata jsou uspořádána tradičním způsobem a respektují především chronologickou posloupnost. Zvláště jsou však dělena témata domácích (českých, československých) dějin a dějin světových. DEJ si rovněž klade za cíl efektivní pochopení a využití mezipředmětových vztahů, zvláště se ZSV, zeměpisem, estetickou výchovou výtvarnou i hudební, českým jazykem a jazyky cizími, ale také například s pomocnými vědami historickými, psychologii či sociologií.

Příležitostí pro opravdové talenty je zvláště Olympiáda z dějepisu.

2. Sebehodnocení žáka

Podklady pro hodnocení žáka (studenta) se získávají zejména soustavným pozorováním aktivit žáka (studenta) v hodinách DEJ, sledováním jeho výkonů a připravenosti na výuku a výslednou analýzou, písemným zkoušením (testy, úvahy) a v neposlední řadě samostatnými pracemi, zvláště prezentacemi. I tyto jednotlivé formy mají být nápomocny k vlastnímu sebehodnocení (autoevaluaci) žáka, jež je realizována především těmito formami:

Nezbytnou podmínkou pro autoevaluaci žáka je rozbor případných nedostatků (chyb) v písemných projevech (testech) tak, aby si žák uvědomil chyby a nepřesnosti, kterých se dopustil. Žáci jsou vedeni k tomu, aby po ústním zkoušení zhodnotili svůj výkon s poukazem na předvedené znalosti a dovednosti. Totéž platí – snad ještě ve větší míře – v případě žakovských prezentací (referátů). Po jejichž předvedení musí žák shrnout kladné a záporné stránky svého výkonu a uvědomit si, v čem by případně mohl být jeho příští výstup lepší. Žák je rovněž veden k tomu, aby byl schopen výstižně zhodnotit výkon jiných, stejně jako aby byl schopen přijmout chválu i kritiku ze strany svých spolužáků.

3. Profil absolventa

Vyučovací předmět DEJ je předmětem povinným.

1. Absolvent prokazuje zvládnutí vzdělávacího programu DEJ za tři roky studia tím, že se orientuje v obecně historických událostech a souvislostech světových a českých (československých) dějin od pravěku, přes starověk, novověk až do 2. poloviny 20. století a je schopen podat o těchto událostech přehled.

2. Absolvent má přesnou časovou orientaci ve vybraných událostech světových a českých (československých dějin), umí tyto události synchronizovat

3. Absolvent dovede vysvětlit vztahy mezi jednotlivými událostmi, formuluje jejich příčiny, průběh a následky a provádí analýzu jejich významu pro vývoj daného státu, období, či dokonce lidstva.

4. Absolvent zná přesně vymezený soubor pojmů.

5. Absolvent interpretuje dobové prameny.

6. Absolvent si uvědomuje souvislosti českých (československých) dějin a dějiny Kutné Hory, resp. Kutnohorska, dokáže zařadit regionální události do celostátního kontextu a orientuje se v základní literatuře regionálních dějin (Kutné Hory)

7. Absolvent má již vytvořený základní hodnotový systém v oblasti člověk a společnost. Svě postoje a hodnotový systém může absolvent dále rozvinout v předmětu Dějepis – blok (DEJb), který je jako povinně-výběrový nabízen ve IV. ročníku gymnázia (oktávě).

4. Výchovné a vzdělávací strategie

- v oblasti motivace:

Výuka musí být poutavá a mnohotvárná. Je nezbytné, aby si žák při každé vyučovací hodině předmětu DEJ uvědomil význam poznávaných informací, získávaných a upevňovaných dovedností a schopností. Proto je vždy nutné, aby byli žáci upozorňováni na teoretické i praktické využití poznání, popřípadě aby byli vyzýváni k formulování vlastních názorů na tuto využitelnost. Učitel rovněž zapojuje žáky do předmětových soutěží (viz výše), čímž je motivuje k dalšímu, hlubšímu studiu.

- v oblasti rozvoje kompetencí k učení:

Žák ve shodě s klíčovými kompetencemi k učení dle RVP G vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie: Učitel vede žáka k tomu, aby sám v textových a jiných pomůckách vyhledal příklady zkoumaného jevu, sám stanovil pravidla pro tento jev typická a následně aby se sám pokusil vytvořit příklady vlastní, kde by právě získané vědomosti uplatnil. Nezbytností je, aby žák poznával smysl a cíl učení, chápal důležitost poznávaného a uvědomoval si možnosti svého dalšího zdokonalování. Toho lze dosáhnout například předkládáním složitějších a rozsáhlejších textů (dobových dokumentů) či promítání dobových obrazových i zvukových záznamů.

- v oblasti rozvoje kompetencí k řešení problémů:

Žák vnímá nejrozumnější problémové situace a na základě získaných poznatků tyto situace řeší. V předmětu DEJ zejména aplikuje poznatky z českého jazyka, literatury, ZSV a estetických výchov.

- v oblasti rozvoje komunikativních kompetencí:

Žák logicky formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory, tj. je schopen odpovídat na doplňovací otázky typu „proč“, „co by se stalo, kdyby...“ ad. V souvislosti s výše uvedenými kompetencemi k řešení problémů je žák schopen vytvářet vlastní mluvené (popř. psané) projevy. Učitel vybírá a předkládá žákům vhodné dobové dokumenty (písemné, obrazové i zvukové), a tím je motivuje k analýze a společné diskusi. Rovněž zadáváním referátů (prezentací) vede učitel žáky k tomu, aby vyslovovali své názory, zaujímali postoje, obhajovali je, byli schopni akceptovat protiargumenty a vzájemně tolerovali své názory.

- v oblasti rozvoje sociálních a personálních kompetencí:

Se závěrem uvedeným výše v oblasti rozvoje komunikativních kompetencí souvisí rozvoj kompetence sociální a personální: Učitel vede žáka ke komunikaci nejen mezi nimi, ale také mezi žákem a jeho spolužáky (diskuse). Žáci musí reagovat na své vlastní projevy i projevy druhých a pod vedením učitele kontrolovat, opravovat a hodnotit své výkony (písemné i mluvené). Učí se tak nejen aplikovat své znalosti, řešit odborné problémy v daném předmětu, ale také vhodně a citlivě sdělovat výtky i pochvaly, navrhnout jiná další možná, lepší řešení apod. Na druhou stranu se žáci tímto učí přijímat kritiku ze strany svých vrstevníků, reagovat na ni a příště se nedostatků vyvarovat.

- v oblasti rozvoje občanských kompetencí:

Žák i na základě vyučovacího předmětu DEJ respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot a je schopen vcítit se do situací ostatních lidí. Předmět DEJ zde spolupůsobí s ostatními předměty na celkovém rozvoji občanských kompetencí.

Zároveň je žák schopen zhodnotit, která společnost v lidských dějinách nerespektovala lidská a občanská práva.

- v oblasti rozvoje kompetencí k podnikavosti:

Žák cílevědomě a zodpovědně rozhoduje o svém dalším studiu a budoucím povolání, a proto se i v rámci předmětu DEJ zaměřuje na teoretickou i praktickou využitelnost znalostí a dovedností v dalších oborech a oblastech lidské činnosti. V rámci předmětu se tak např. seznamuje s vývojem nových technologií a nových přístupů a postupů (zvl. vývoj nástrojů a výrobních prostředků, vývoj techniky a z něj vyplývající změny každodennosti, vývoj zbraní používaných ve světových konfliktech, práce s AV médií, tvorba prezentací, role médií v dané době apod.). Musí si také uvědomit nezastupitelnou roli, kterou má znalost především euroamerických dějin a moderních českých (československých) a světových dějin pro orientaci v současném světě.

- v oblasti vytváření a upevňování kognitivních struktur:

Žák vytváří a upevňuje své kognitivní struktury zejména cíleným a pravidelným opakováním znalostí a dovedností, tedy zvl. pojmů daného oboru, psaním testů, myšlenkových map a srovnávacích tabulek a přehledů apod. Nezastupitelnou roli hraje tvorba a předvádění vlastních žákovských prezentací a následné reagování na dotazy od spolužáků, popř. sebehodnocení a formulování a obhajování vlastních názorů a postojů. Samozřejmými pomůckami jsou mapy, tabulky, grafy, časové přímky, CD, ale také video, noviny a časopisy a další informační zdroje.